

પ્રવિણા વિલાસી.

દોહ-૧.

ચાર પ્રતો વેચાઈ ગઈ, પાંચો પાંચમી બુક;
છોડો દુર્ગમ દુષ્ટને, માફ કરો ભુલ ચુક.

સ્વનાસ્ત્ર-લાલજી કર શંકરભાઈ ત્રિવેદી.

છપાવી પ્રકટ કરનાર

શંકરલાલ પિતામ્બરદાસ વ્યાસ.

કાશીપુર ભંડેરી પોળ—અમદાવાદ.

(સર્વ હક સ્વાધીન).

સંવત ૧૯૭૩.
આવૃત્તિ પ-મી.

સને ૧૯૧૭.
પ્રત ૫૦૦૦.

અમદાવાદ-બેનાસને ગંગે ધી નદવર પ્રિન્ટિંગ પ્રેસમાં
ભોળીલાલ નારણદાસ બોડીવાળાએ છાપ્યું.
મૂલ્ય એક આને.

આ શુકનો બીજો ભાગ એપ્રિલ મોસમાં બહાર પડશે.

વિષયોની અનુક્રમણિકા.

૧ ભણવાનું સાર્થક.	...	...	...	...	...
૨ હોટલથી ગુજરાત હિંદુસ્તાનની ખરાબી...	...	...	...	...	...
૩ સુધારાની સવડ....	...	...	...	...	...
૪ સ્ટુડન્ટનો મેળો...	...	...	...	...	...
૫ હોટલના અમીંગે	...	...	...	...	...
૬ ભણેલાનો માલ અમાણ ખાય.	...	...	...	...	...
૭ કળીકાળની સ્ત્રીઓ	...	...	...	...	...
૮ જુના નવા રીવાજ	...	...	...	...	...
૯ વાંદાનો વિલાપ...	...	...	...	...	...
૧૦ ગરીબની દશા	...	...	...	...	...
૧૧ જન્મ ધરી સંસારમાં શું શોધ્યું?	...	...	...	...	...
૧૨ નિર્ભાગી નોકરી...	...	...	...	...	...
૧૩ નવા સુધારાની નરનારી	...	...	...	...	...
૧૪ કબ્રેડા વિશે	...	...	...	...	...
૧૫ ટોંગી જગતના ખાવા	...	...	...	...	...
૧૬ આયં બંધુઓને શીખામણ	...	...	...	...	...
૧૭ રોડેલી ટોંગી ભક્તતાણી...	...	...	...	...	...
૧૮ કન્યા વિક્રય	...	...	...	...	...
૧૯ સલુણો સદ્બોધ...	...	...	...	...	...
૨૦ પ્રખ્યાત પીનલકોડ	...	...	...	...	...
૨૧ કારમો કળીયુગ...	...	...	...	...	...

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ગુજરાતી કૉપીરાઈટ વિભાગ]

અનુક્રમાંક 50-25 વર્ગીક

પુસ્તકનું નામ ગ્રંથાલય વિભાગ

વિષય ૨૧૪

૭૯૨૬

વિધાપીઠ ગ્રંથાલય
અમદાવાદ

શ્રીગણેશાય નમઃ

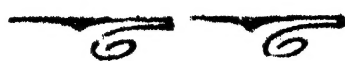
ભણ્યાનું સાર્થક.

(રાગ સવૈયા.)

આજ કાલના ધણા યુવાનો લુપ્ત બણી શું કરવાના,
નોકરી ચાકરી શંખમ શંખા આખર રવડી મરવાના.
બાર પંદરે માટલી કુટી વીશે બીએ કોષ થવાના,
દશ બાર પંદર વીશ કે પચીસ કીંમતમાં અંકાવાના;
ટકાના ત્રણશેર દમડીના દોઢશેર ઉપર માગ્યા બે મલવાના. નોકરી.
બે બદામની ગુલામગીરી માટે સ્થળે, સ્થળે, એ જવાના,
ગાંડના ગોખીચંદન કરતાં લપડ થપડ ખાવાના.
મસકા શીકેસન રેકમેડેસન લેઈ જઈને એ ધરવાના. નોકરી.
કોઈ પ્લીડર કોઈ બેરીસ્ટર કોઈ સોલીસીટર થાવાના,
ડોક્ટર સોરઠર ટ્યુટર મીસ્ટર પોરટર થઈને ફરવાના;
ટર ટર સૌ કોઈ થાએ જરથી તર નહી થાવાના. નોકરી.
(ત્યારે કરવું શું ?)

ઉત્તમ બેતી ઉત્તમ ધંધો હરકોઈ રીતે કરવાના,
કળા કૌશલ્ય ઉદ્યમની માંહી શોધક વૃત્તિ ધરવાના;
નીશ્ચય એતો તન મન ધનથી સ્વતંત્ર થઈને ફરવાના. નોકરી.

હોટલથી ગુજરાત હિંદુસ્તાનની ખરાબી.

સવૈયા ખત્રાસા એકત્રીસા.

હે ગુજરાતી ગુર્જરમાંથી શૌર્ય ગયું છે શાનાથી,
હાથે તો દાટજ વાળ્યો બીડી બીડી ચહાનથી;
દુધના કુચા પીને બેઠા પહેર્યા ચશમાં મળ્યું માન,
માંખણમાં તો મીઠીત ગેહું હેયું બળતું હિંદુસ્તાન. ૧

ધર્મ કર્મને વાઢજ પડીઆ કરમે લગામ જાલી છે,
ધમકીયા તો ધર્મજ નાકે હોટલ હેયે વહાલી છે;
તાડી પીવા નતખર થકને મુક્યું સર્વ બણેલું માન,
રસ્તા મહા રડવાતા દીસે હેયુ બળતું હિંદુસ્તાન. ૨

સોડાવોટર સાઈ લાગે લીમવેટમાં લાગ્યું છે ચીત,
સવાર સાંજે શરમત બારે બીમકુટ આગળ અંધેલીત,
આવી રીતી શાખ્યાં તેથી ભાવે નહીં કંઈ ધરમાં ધાન,
લાલધુમ આખોવા મારકુમ હયુ બળતું હિંદુસ્તાન. ૩

ચાલ બીડીમાં જાજી પ્રાંતા દુધ તણું લેતો નહીં નામ,
હોટલમાં હેયુ હરખ્યું છે ગુર્જરનું તો પીને જમ;
શૌર્ય ગયું છે ગુર્જરનું તો બાડી ચાકને ચાવે પાન,
દીશા બંજી સૂઝે નહીં કંઈ હેયુ બળતું હિંદુસ્તાન. ૪

જીંજીર ટાંનીક જોર કરીને જુવાન નરત ખેંચે છે,
પીકમીઅપ પીવાને કાળે પેસા પાટીટ વહેચે છે;
લીંધાયામાં લથડીયાં ખજને લહેરી રહે ખુબ ગુલતાન,

રાસખરી રસવાળી લાગે હેયુ બળતું હોંદુરયાન. ૫
 ડાઘા ડયુકે ઘરડો કીધું કોલડ ક્રીંકસ માગે આવી,
 આમસકીમ આનંદે ભાવે લ્યોને દુષના કુચા ચાવી;
 ઓછી રોજી આવા મોજી કેમ રહો છો હે હેવાન, ૬
 સર્વ રોજીનું ગયું હોટલે હેયુ બળતું હોંદુરયાન.
 આખો દીવસ રળીરળીને હોટલ કાજે કીધું દામ,
 સદા સાટાં કરી કમાયા હોટલમાં લીરો આનમઃ
 બનાવડી બાલણુના હાથે બજાયાં ખાતા ભુજના બાન. ૭
 ખમણુ કચોળી ખુમ લઇ ખાતા હેયુ બળતું હોંદુરયાન.
 ડબલ સોંગલ કોકો કોરી ઓઈરયા આવી મળતી,
 ટેબલ ઉપર ટોપી મેલી પીવા માંડે છે વળતી;
 ટેબલ હેઠળ લાંબા ટાંગા પુજી હલાવે નેવું શ્વાન, ૮
 હલાવતા પમ તેરી રીતે હેયુ બળતું હોંદુરયાન.
 લાવ અલ્યા ખીસકુટ ઓ બુડયલ પૈસા એક તણા મુજ માટ,
 આધીન સેવક હાજર કરતા જોઇ રાફનો ખોટો ઠાઠ;
 ચાહમાં ખોળી ખીસકુટ ચાવે શીખામણુ ધરતા નહોં કાન,
 એહું જુહું અળગું મુકયું હેયુ બળતું હોંદુરયાન. ૯
 અરીસા અંદર આખા દીલના દેખાવો તેને દેખાય,
 ચહા પીતાં ફાટેલું મોહું હેડુ તે દેખી હરખાય,
 પરીક્ષા પડીયાંતી કરવા ખેડો હોટલનો મેમાન,
 વાંકુ ચુકું ખસી ગયેલું હેયુ બળતું હોંદુરયાન. ૧૦
 ખુટ માદવાની છે બાધા રાખી છે ઇત્રેજી રીત,
 હોંદુ ચઢને થયો બખરચી રાખીને હોટલમાં ચીત;
 બપુયા મણ્યામાં પૂરો પડીયો બોલીનો દીસે મુજવાન,

- અર્ધદંધ સાહેબજી કહેતાં હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૧
- ચઢાને પીતાં મુછો બગડે રમાલ તેને લોવાનો,
ખીસકુટતું અચક્ર ખમ્મ ઉઠ્યા હાથ નથી કંઈ ધોવાનો;
રમાલ પાણી રમાલ લોટો લુવે રમાલે નાકને કાન,
ખીસા અંદર એટો ધાલે હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૨
- આખાંધોની ટાળી ઉંચ નીચ જાતીની ભેગી થાય,
એક હુલે તો સઘળા હુલે તેવી રીતે પાછળ જાય;
પાણી પીને પૈસા આપ્યા પણ ન રાખ્યું ચીતતું બાન,
આવક કરતાં જવક ઝાઝી હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૩
- પરસેવો વાળીને પૈસો ભેગો કરતા આવે જોર,
ઘોટે રસ્તે તે નાણાને હાથે કરીને નાખે દોર;
ધરની ખેરી ઘાંટા પાડે ઉછેદીયા નહીં ધરમાં ધાન,
વ્યસની તો વળગી રહે વ્યસને, હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૪
- નવાં લુગડાં બાળક માટે લાવે પણ પાસે નહીં કાન,
ઉધાર ઉછીનું લાવી લાવી ચલવે એતો ધરતું કામ;
મુદલતું તો વ્યાજ થયું બહુ તોએ ફરી ગયું ક્યાં બાન,
હોટલ હૈએથી નહીં અળગી હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૫
- ધરની ખેરી ધંટી ચાટે વેશ્યા પહેરે સારાં ચીર,
ખરા ગુરને ખાવાનું નહીં લુચ્યા ખાતા પુરીયો ખીર;
જો કોમ શીખામણની વાતો કહે તો તેનો લે એ જાન,
ખુદા ગણીયા એલ ખરોખર હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૬
- હે ગુજરાતી આ ગુજરતું નાણું સરવે મીથ્યા જાય,
ઉધે રસ્તે નાણું નાખી અભાગીયા જન ખુસી થાય;
નાના બાળક બણાવવામાં રાખે નહીં એ પોતે બાન,
કરે ખીજને પોતા જેવા હૈયું બળતું હોંદુસ્થાન. ૧૭

સુધારાની સવડ.

ગઝલ.

સુધારે તો થશે સારી, જગતની આ દસા ખુરી;
 કુધારે તો જગડવાની, બધી દુનિયાં શુરી પૂરી.
 ધણા વિદ્વાન વિધાને, ભણેલા તે ગણે નહીં જો;
 ધણા હંશીયાર હંશીયારી, મુકીને ચાલતા મહી જો.
 ધણા ધનવાન ધનનાથી, ધરમને તો મુક્યો આથી,
 ધણા ડાહ્યા ડહાપણમાં, તમે સીંઝી બીજને માગો.
 અરે હે આર્ય ! શોખીલા, ખીડી ચાહ પી થયા ઢીલા,
 ગયું દેવત હોટલે, ખરી હોટલની લીલા.
 અરે ચરમા તમે પહેરી, ચતુરાઈ મુકી આવ્યા;
 છીડી માંખો ને મંકોડા, ચડા તેનો પીને આવ્યા.
 બધો કચરો થયો ભોગો, પીનારો દેખતો નહીં જો;
 વળી દુધો પીવા વાસી, ભરે છે ચીત્ત તો મહીં જો.
 ધણા પ્યાલા રકાખીમાં, પીનારા પી ગયા પાણી;
 દીસે છે દેખીતી એંદી, તમે લ્યો શીદને તાણી.
 અરે ગુર્જર તમે ઘેલા, થઇને ધર્મ બોલો છો;
 ખીજએ રાખ ચોળી છે, તમે શીદ રાખ ચોળો છો.
 ધણા પોરા મુવેત્રા તે કુચા ભોગા ગળ્યામાં છે;
 દીલુ તાણી પીધું પાણી ભગત તો મહીં બળ્યામાં છે.
 નહીં અશ્વેસ એંઠાનો તને કંઈ લાગતો દીસે;
 કહેનારા કહી લ્યોને, પીનારા તો જરૂર પીશે.

“आधुं नाधुं”

આઈ બુદ્ધિ	"	"
	"	"

ખીસાં ખાલી   "   "

આણી રાત્ર	“	“
-----------	---	---

वाहे वाहे   ”   ”

संगे संगे   ,,   ,,

રંજે રંજે   “   ”

ચોરી કરાને   “   ”

નહીં ઉદ્યમને   ,,   ,,

લાંબા જોડે ટુંકો જાય, મરે નહીં ને માદો થાય;

સોજતનો લાગે છે રંગ, પાછળથી ઝાઝો ઉમંગ.

અછકતો ઝાઝો છલકાય, બીજને દેખી મલકાય;

સીદ્ધને માથે ઘાતો મૂળ, પ્રથમ જુઓ તમારું મૂળ.

ખાવા માટે ચોક્કસ ધાન, ખીજનું દેખીને તાન;

ખીન્ને ઘેડીનો છે સ્વાર, પોતાને ગદી તૈયાર.

હાથે મુખ બન્ધો હેવાન, રણત્રાનું રાખોને ધ્યાન:

મને એટલે જાનતા મીર, નવ મણ્યું કે બને કહીર.

રત્નકુન્દનો મેળો.

રાગ-ભોરમનો—મરસીયા છંદ.

હાથ હાથે હોટશે હાંદુ વટાળીયા, હોટશે હાંદુ વટાળીયારે હાથ-
નાના મોટા રત્નકુન્દો ફટાડીયા-રે હાથ૦
મા ને બાપો નીશાળે મૂકે, જાનો બીડી હોટશેમાં પુકે;
આવો અવસર બણ્યાનો ચુકેરે-હાથ૦ ૧
મારે નીશાળમાં મહેતો, મોડું ખાવાનું થયું તું કહેતો;
માને બાપે મુક્યો છે વહેતો-રે હાથ૦ ૨
કરવા માંડી રત્નકુન્દોએ ચોરી, જાંધે રસ્તે હોટશે ગઈ દોરી;
દહાડે દહાડે વંચી બધની તોરી-રે હાથ૦ ૩
મા ને બાપો જાણે બધ બણે છે, બાઈ હોટશેમાં ચા લણે છે;
એતો રમના દીવસ ગણે છે-રે હાથ૦ ૪
બાપે ચોપડીએને શીનું નાણું, તેમાંથી ખાંચ હોટશેમાં ખાણું;
પણ અંતે મા બાપે જાણ્યું-રે હાથ૦ ૫
કેમ નથી લાગ્યો અલ્યા પુકો, મારવાને તો કાઢી તાડ્યો;
અવસર ચાહ બીડીયે તું ચુક્યો-રે હાથ૦ ૬
હોટશે અંદરથી તો ન વીસારે, ગમે તેવું મહેતા તેને મારે;
વાડી બગીચે બેસવું ધારે-રે હાથ૦ ૭
બાપ કરે પૈસાની ખુવારી, બાઈને હોટશે લાગી છે મારી;
મહેતો વાક્યો, એને મારી મારી-રે હાથ૦ ૮
(રાગ—શંકર વસે કેલાસમાં.)
હોટશે પૈસા લાગીયારે, કરી સોને ગુલાનરે. હોટશે.

અમણ બણ્યાના માલનેરે, કેવો ખોતરીને ખાયરે;
 બણેલાને બરમાવીયા, પાછ ખીસકુટ ચાખરે. હોટલે૦
 મોટા શાહુકારના છોકરારે, નથી નાણાંની ખીડરે;
 ટમ ટમે ચાહ કારણે. પડયાં ખેતરમાં તીડરે. હોટલે૦
 બજામાં પુરી ને પાંદડારે, તેની લાગે મીઠાસરે;
 કેમ સાહેબ કાંઈ જોઈએ! આગળ ઉભા રહે દાસરે. હોટલે૦
 દુધ પીવાનું ક્યું દૂર તેણે, ચાનો ચાખીને સ્વાદરે;
 ધરમાં નારીને ચા જોઈએ, લીધો સ્વામીનો વાદરે. હોટલે૦
 ધણી મુશીખતે મેળવ્યું, પાછ પાછ કરી ધનરે;
 ધણે પરસેવો વાળીઓ, શ્યો શહેરો ને વનરે; હોટલે૦
 બંગીને બાંમના ઘેનથારે, ધણે વાંધે આનંદરે;
 અશીષુ અશીષી ખાય છે, તેવો હોટલનો કંદરે. હોટલે૦

હરીગીત છંદ ચાલ.

ગુજરાતની જે માતને જાણી તમે મુકી દીધી,
 જે દુધથી દહીં થી અને તે મુકી ચાહ ખીડી પીધી;
 શીખંડ બાસુદી અને માખણ ધણું માવો અને,
 બરફી અને પેંડા અને જે ચીજ માવે છે અને. ૧
 જે દુધનો દુધપાક ને પારી અને સારી ધણી,
 કદી જાણની પીચી ગમે હે ત્રિશના મોટા ધણી;
 આવી રીતેના સુખને મુકી જવાનું હોટલે,
 ખીડીથી હૈયું બાળીને પૈસા ટકા ખુટે બલે. ૨
 અને ખીડીમાં ભાવ છે દુધ દહીં ખીચાઈ શું કરે,
 ખીસકુટ ચાહની બહાર છે ત્યાં વેણ કાને શું ધરે;
 ધરમાં ખીચારો નાહીને ટાકે મરે તે તરફડી,

નેા દાળને ચોખા મળે રાટી મળે છે તે બડી. ૩
 વળી વેદને વેદાંત વાંચી શાંત મનને ના કર્યું,
 વાંચ્યું રહ્યું છે પોથીમાં પણ હોટલે હેયું રહ્યું. ૪

હોટલના અમીરો.

લલિત છંદ.

અરર હે પ્રભુ ! શું કર્યું તમે, પરમ દુઃખમાં કુખીયા અમે;
 ગાતીઓ બણી એકી થઇ, હોટલો મહીં હોટલો મહીં.
 હોટલો તથા હે પ્રતિનીધિ, ચાહ મહીં તમે કામણો કીધી;
 આહણે અને વાણીયા તણી, કુંભાર ગાયજી ગાતીઓ બણી.
 પટેલ આવકો સુતાર સોનીઓ, બધાએ એકલા ઉંચ છે કીયો;
 એક પાટલી એક મેજમાં, ખાણું ખાપ છે સહેજ સહેજમાં,
 પાણીની પૂરી પતરવેલીયાં, વાસી જે દતાં તેને મેલીયાં.
 ઘેર નાતમાં નાણ આહણો, હોટલો કરે અનર્થ તો બણો,
 મુઠ્યા અને જે પીતાંબરો, પહેરીને જતાં દર આં કરો;
 એક ડોહમાં રકાખીઓ બણી ઘોષ ઘોષને આપતો બણી;
 અલતત્વને આહણે મુઝ્યું, વિમ્નુતત્વને વાણીયે મુઝ્યું;
 ઘેર ખાવાને પૂરીયો તળી, કેમ હોટલો લાગી છે ગળી.
 ડબલ કામને શીદને ખુવો, બાંખ આપી છે જરા તમે જુઓ.
 ધર્મ બધે તો હોટલે કર્યા, કામ સર્વે તો હોટલે કર્યા.
 બિંમ વર્ણમાં જન્મ આપીયો, નીચ સોખતે શીદને પીઓ.

રામ—મેમાન કરે મેમાની.

હોટલ હયાની નારી, મુકે મ્યમ તે વિસારી.

હોટલ તે હીંચકો ધરનો, વળી પલંગ પ્યારા નરનો,
ચાની તો લાં તૈયારી.

હોટલ.

હોટલ છે ગુલામ કુલો, અંદર ખેરીને કુલો,
વળી નાણાની ખુવારી.

હોટલ.

હોટલનાં ખુરશી મેજે, શી આવે તેની લે જો,
ખીસકુટ ચઢા લાગે સારી.

હોટલ.

હોટલમાં હૈયું હરખે, ગોક્ષો સોનાને પરખે,
ખેસે ઉપાડી બારી.

હોટલ.

જેના પીતા ધનવાળા, તે દીકરા કરતા ચાળા,
જેમ કરે ધણી મંજરી.

હોટલ.

આગળ દેખા રહે દાસો, કેમ સાહેબ શું શું ખાસો,
જેવી ગુણકાની ચારી.

હોટલ.

સાહેબને માટે સોડા, પીવાના પહેરી જોડા,
સીદ ખુલો તમે ધર્યારી.

હોટલ.

હોટલમાં હાજર ચીજો, પૈસા આપીને પીજો,
પીજો મોટા બ્રહ્મચારી.

હોટલ.

હોટલ હયાનો હીરો, ઝડપે છે ઝાઝા વીરો,
ગુગાર અને અહંકારી.

હોટલ.

શમશાનેથી હોટલમાં, ચાહ પી લેવાનો પલમાં,
ખુલે નહીં કાંઈ વીચારી.

હોટલ.

(શંકર વસે કેલાસમાં એ રાગ.)

પોતાને જોઈએ પાટલુનરે,	વાસકોટ ઘડીયાળરે.	પોતાને.
ક્ષયના ખોખાપર જોઈએરે પહેરવાને ખમીસરે;		
કુતરાની પેઠે કાંઠેસો,	ઉપર દેખાય શીપરે.	પોતાને.
ખોટી દેખાય તેને પાધડીરે,	ટાપીમાં નહીં બારરે;	
સોટી તો હાથમાં જોઈએ,	ખખરચીના દેગરરે.	પોતાને.
ચાલતે મારગે જોઈએરે,	પીવા સાર ચીરૂટરે;	
અકડ અખીમંત્ર લુમડાં,	જોઈએ હોલમુટરે.	પોતાને.

ભણેલાનો માત્ર અભણ ખાય.

(રાગ—ઉપરનો.)

અભણને માટે એકહારે,	રજીને કીધાં દામરે.	અભણ.
દરજી ઘોળી ને ગાંચળરે,	એને ચાલ્યો વહેપારરે;	
વહાલી છે વેસીંગ કમ્પની,	લુમડાની ઘોનારરે.	અભણ.
સત્તર આનાનું લુંગુરું,	સીચ્યાના આના સોળરે;	
સોનાનાં ચરમાં ચઢાવીયાં,	એ છે કેવું બેડાળરે.	અભણ.
મુઠે દાઢી તણ્ય દોઢીયેરે,	ડોસી મુડ્યાનો એકરે;	
ચાર બધ ચહેરા કરામણી,	વાળ કાપ્યાનો નેકરે.	અભણ.
અરધા જૈંએ ધુવે ઘોળીઓરે,	તેના આના છે ચારરે;	
ખીસાં ખાલી કર્યા ખંતથી,	ખાલી ઉડાવી બહારરે.	અભણ.
ભણેલો પદર પામતોરે,	મળે અભણને ત્રીસરે;	
આવુ દેખી મણી વાપતી,	મારા મનમાં રીસરે.	અભણ.

દેશી જોડા કર્યા દૂર તેરે, પહેરી સપાટ ખુટરે:

લુગડામાં લલચાઇને, ઉભો પીએ ચીરટરે.

અમલુ.

કરમે કપાશીયાનું થયુંરે, ધીને સાટે તો તેલરે;

મીઠાઇ બેગું મેળવ્યું, આવે ખાંડમાં મેલરે.

અમલુ.

શાખીન સેપરેટ દુધનારે, થયો ધીની મહી બેગરે;

તેજ ચક્કનું ચાલીયું, ચાલ્યો ચરમાનો વેગરે.

અમલુ.

~~~~~

કળી કાળની સીએ.

~~~~~

(રાગ ઉપરનો.)

વાંકી પાંથી પાકી પ્રેમદારે, કળજીગનું પ્રમાણુરે.

વાંકી.

વાંકી આંખોને વાંકુ હીંડવુંરે, વાંકુ ખોલતાં ન વારરે;

વાંકે રસ્તે માણું વેરવું, વાંકો સરવે સંસારરે

વાંકી.

વાંકી ચોળીને વાંકાં પોલકારે, વાંકી ધાખરાની ઘેરરે;

ગરબો વાંકો વળી ગાઇને, ગોળ વાંકનો છે ફેરરે.

વાંકી.

સીધી પાંથી નથી શોભતીરે, વાંકી પાંથી આખાશરે;

ધીક્કાર છે હુપેલને, આંખજાની શી વાસરે.

વાંકી.

વાંકી વાંકી ગમે કાંસકીરે, અંખોડામાં હરરોજરે;

કેવો સપાટનો રોડ છે, વાંકું વઢવાની ખોજરે.

વાંકી.

વાંકા વળી પાણી સીંચવુંરે, ઘણે થયું છે દૂરરે;

ધંટી વાંકી વળી ખેંચવી, મળુરી મઘ મળુરરે.

વાંકી.

મોટા ચુડા નથી શોભતારે, નાની ચુડીની ચીપરે;

કાચ સોનાની બંગડી, દેખાય મારી સમીપરે.

વાંકી.

અરધે માથે ઝોઢવુરે, એના હજારે વાંકરે;
 પ્રેમદાની બુદ્ધિ પાનીએ, અને મણાતી રંકરે. વાંકી-
 વેશ્માની ચાલે ચાલતીરે, વાંકી ચુંકી જે વાટરે;
 જીતુ માર્યું જીના ખાટને, કરાવી નવા ખાટરે. વાંકી-

જીના નવા રીવાળે.

(રાગ દિપરનો).

જીના રીવાળ જડમૂળથીરે. તાંખ્યા ખોદીને દૂરરે, જીના.
 નારીને જોઈએ પોલકુંરે, જોઈએ જીયાં વસ્ત્રરે;
 દીલ બધું દેખાય છે, જેમાં જળાં સહસ્ત્રરે, જીના.
 પોલકાંયા પોતે પાતળારે, મટી જડી દેખાયરે;
 દરજી મરજી સાચવી, પૈસા ફાલી ખાયરે. જીના.
 જોઈએ ઘોળા ઘોળા ધાત્રસરે, હેટળા ઝાઝી છે પ્લેટરે;
 ઘોળજીનો વેશ ધરી લીધો, ફેસ થયો ઝાલરેટરે. જીના.
 નાકે કાંટા નથી શોખતારે, ચુકી અતુરસુખજીરે;
 મયાં ક્યાં ને કાંચળી, કળાજીગતું પ્રમાણરે. જીના.
 દરેરાજ દવાની ખાટલીરે, અને ચાહનો જે કપરે;
 ક્ષય રોગ ખંતથી લાગીઓ, એતો એડો છે ચપરે. જીના.
 હંડા કુવા ને લાંબા દોરડારે, કયા ચકલીએ ચુપરે;
 એડે પાણી ઘેર આવતું, એવો ઇંત્રેજ ભુપરે. જીના.
 રાંડીરોડોના રંટીયારે, ખુણે ઉપધાઓ ખાયરે;
 થંડીના પથ્થર કુટી ગયા, સંચે લોટ દળાયરે. જીના.

નારી ઉપર તમે નરહરીરે, કેવી ડીધી છે મહેરરે;
 સોજો કહે છે બધાં કામ તો, પડ્યાં છે મારે ઘેરરે. જુના.
 ચીનાઈ સાડી ને ઝીક ઓપતીરે બાંટ ખુણે સંતાય;
 દાવણ ખીચારાં શું કરે ખુસ મસ્સી બનાયરે. જુના.
 ઘેર ઘેર ગ્યાસમેટ વાપરુરે, લાગ્યું દાવેલને દુઃખરે;
 બીજા જેવો દુઃખ રાખતારે, પણ કાળું છે મુખરે. જુના.
 કાળી ગોની બનવા બન્ય છેરે, કરી પાઉડઃનો લેપરે;
 સાધુથી સાધુમુદ્ર નાખતી, પણ કર્યો નહીં મેપરે. જુના.

વાંદાનો વિલાપ.

(આંખ વિના અંધારે—એ રાગ).

નાર તિના ઘેર તાળુરે, સદાય મારે નાર તિના ઘેર તાળું.
 બિડકું લોટા હાથે, લાવું હું પાણી માથે.
 મન બળે સ્ત્રીએને બાળુરે. સદાય.
 સવારે હાથે રાંધું, બાખરી સાંજે ખાંધું;
 મન બળે ને કઈ વાળુરે. સદાય.
 ખળે ખળે પ્રેમદાને ઘડી ઘડી પ્રેમદાને;
 સંભાળી ખાટલો ઢાળુરે. સદાય.
 ઘરમાં પૂર્વમ ખારો, ટેબલ ખુરશીને પાટો;
 પાનાં વિનાનું જેમ ઢાળુરે. સદાય.
 સ્વપ્નામાં પરણ્યો તારી, હોંસો પુરી થઈ મારી;
 ત્રીજાણીનું એતો અજવાળુરે. સદાય.

એકલા ઘરમાં રહેવું, સૌ દુઃખ મનમાં સેહેવું; ધંટી વિનાનું જોમ થાળુંરે.	સદાય.
હે ઇશ આપો નારી, આથા પુરાને મારી; નહીં તો હીમાલે હાડ આળુંરે.	સદાય.
દેહ મંગીને નારી, ગુનેગારી શી મારી; મનડાને મનમાં ઘણું આળુંરે.	સદાય.
સોટી પણ કોને મારું, ધાણા કોને શણગારું; સોનીનું ઘર મેં નધા બાપુરે.	સદાય.
દાગ ચોખામાં યેજો, વાંદાનો મોટો મેજો; ચાંચીએ લેટને આળુંરે,	સદાય.
ચત્ત્યકાર સૃષ્ટિમાં, દેહ દુખ્યે કરેટોમાં, ઘરમાં નધા રંગીત સાળુંરે.	સદાય.
સાળુની પહેરનાગી, આશ્વિનની માગનાગી; મારા ઘરને કેમ ટાપુરે.	સદાય.
સાળુને અત્તર ચોળું, ગુલાબજળ દીને મેળુંરે; નારી વિના તો મુખ કેળુંરે.	સદાય.
વિચારની લાગી છે વ્યાધિ, કામદેવે કેડ બાંધી; થું કહું નાણાંને હિજાળુંરે.	સદાય.

નાર વિનાનો નર.

(દાળ વિનાનો લાડુ—એ રાગ).

ખીએ શેએ સાર વિના, જેમ મધેડું ખાર વિના;
વહેપારી વહેવાર વિના, તેવો નર તો નાર વિના.

ઉદારપણું ઉદાર વિના, જારી નર જેમ જાર વિના;
માઠી જેવી ગાર વિના.

તેવો.

અક્ષયારી અક્ષયાર વિના, અધિકારો અધિકાર વિના;
સંસાર શૂન્ય પરિવાર વિના.

તેવો.

જેમ ગુરજ હાર વિના, કરવું કામ વિચાર વિના;
જેવી પારી માર વિના.

તેવો.

પાડ કરે પણ સાર વિના, મોઢે પણ જે પાર વિના;
મોઢું ધર જે ખાર વિના.

તેવો.

મેંસો ગાયો ચાર વિના, ઝાઝું ખાવું આહાર વિના;
લલવું પણ તરવાર વિના.

તેવો.

ઝાઝું લલવું વહાર વિના, બિલાં કુર્તા ખાર વિના,
જેમ પરણી ચાર વિના.

તેવો.

બીખારી દતાર વિના, છુરગો ગુનેગાર વિના;
આબૂપણું દેદાર વિના.

તેવો.

આમની ખરથાર વિના, નદી ધાટ પરવાર વિના;
ઉતરવું પેલે પાર વિના.

તેવો.

ધોડો પણ ધોહાર વીના, રાવું પણ પોહાર વીના;
રણવું ધમધોહાર વીના.

તેવો.

અજન કરે કરતાલ વીના, લલવું ગોળી બહાર વીના;
સોનું પણ સોનાર વીના.

તેવો.

કપડું પથુ સીવનાર વીના, જેમ આયુષ્ય જીવનાર વીના;

ટાઠ પડે પથુ હાર વીના.

તેવે.

માઠી પથુ કુંભાર વીના, ગરીબ અન્ન જીવાર વીના;

બળદ બક્ષ ગવાર વીના;

તેવે.

સુરજદેવ સવાર વીના, અહંકારી અહંકાર વીના;

ધનુષ્ય પથુ ટંકાર વીના.

તેવે.

—૨૨૨—

ગરીબની દશા.

રાગ—શંકર વસે કૈલાસમાં.

હાંધીમાં નથી ઘેંસ ઓરવારે, (પથુ) પડ્યો ચાહનો ત્વાદરે.—હાંધી.

કલાકે કલાકે ખીડીયોરે, તથુ કલાકે ચાહરે;

ખોખુ થયું ક્ષય રોગનું, કરી જીવતાં દાહરે.

હાંધી.

તથુ આનાની ચાહ ખીડીયોરે, અરધા આનાનાં પાનરે;

ધંડી ચાટે ધરનાં છોકરાં, નથી ખાવાને ધાનરે.

હાંધી.

અત્તર ધુપેલને આરસીરે, માથે ખાંખળાનું તેલરે;

આગળ છોશ પાડે પાંચાઓ, તન દારથી રંગ રેલરે.

હાંધી.

ખોખુ થયું ક્ષય રોગનું, તેણે પહેર્યું ખમીસરે,

અક્કડ અઝીમંધ લુગડાં, કહે વેલ વેલ ધીસરે.

હાંધી.

ખુટ સ્ટોકીંગ ના ઉતરેરે, ફરે ધરમાં કે બહારરે;

આડંબર ઇંગ્લીશ રીતનો, કરે ખીસકુટ બહારરે.

હાંધી.

હોટલ તો હેમાનો હાર છેરે, ખીડી જાતીનું તેજરે;

ચાહ ચક્ષુનો બંધવો, હોટલ છે છેને છેજરે.

હાંધી.

જન્મ ધરીને સંસારમાં શું શોધ્યું ?

—*—

લેખક:—દલપતરામ ગૌરીશંકર નવલખા—જામનગર.

રાગ—માલકોષ.

શું સાર શોધ્યો અવતરી, જે ચાર સાધન ના સર્વા,
 ધન ધામને દોલત ખજાના, ભૂમિમાં રહેશે બધી.— શું સાર.
 ઘોળાં થયાં કાળાં ગયાં, પણ કૃત્ય કાળા રહી ગયાં;
 યોગે પડી એ ધુળ ઘોળી, પ્રીતિ કામ નહિ કર્યા.— શું સાર.
 દાદા ઠર્યાં ડહાપણ બધી, વળી દંડ કર માંહે બધી;
 એ કાર્ય વ્યથા કર્યા કમ ડહા, દંડ કરમાં લેષ કર્યા.— શું સાર.
 હાડ ચામેથી મટેલા, મેલ મૂત્રથી ભરેલાં;
 હાંડલાં ન કર્યા કર્યાં જે, ધર્મ ધોરણ પરદર્યા.— શું સાર.
 પાવલાં પગમાં ધર્યાં, પરિધાન પિતાંબર ધર્યાં;
 એ પાવલાં ન ધર્યાં ધર્યાં જે, જ્ઞાન પાન પરાં રહ્યાં.— શું સાર.
 નિજ ગેહમાં દિપક દર્યા, ધનધોર અંધારાં ટળ્યાં;
 ધનધોર એ ન ટળ્યાં ટળ્યાં જે, દેહ અંધારા રહ્યાં.— શું સાર.
 બહુ ખર્ચ કરીને સંચર્યા, દેશઠને ભૂમિ ફર્યા;
 ભૂમિ એ ન ફર્યા ફર્યાં જે, બહુભૂમિ ના રચ્યાં.— શું સાર.
 ભાગ ઉધાને ગયા, નિષ્ઠાન ભોજનને ગળ્યાં;
 એ ભોજનો નમ ગળ્યાં ગળ્યાં જે, ગર્વ તંતુનાં ગળ્યાં.— શું સાર.
 દાઢ માઠેથી ફર્યા મુખ આરસી જેઠ રહ્યા;
 મુખ જેઠને ન રહ્યા રહ્યાં જે, દયા દાન ગર્વા ગયાં.— શું સાર.
 તામ્બુલો મુખમાં ધર્યા કાથે અને ચૂને કર્યા;
 એ પાન રહેસે સૌ પક્યા, હીરાકશીથી છે બધી.— શું સાર.

નિર્ભાગી નોકરી.

અભિમાની અમલદાર અગર શેઠ.

રાગ.—ગઝલ—કંવાલી ચાલ

બળા આ નોકરી કરવી, અમલદારો થયા ગરવી.	બ૦
સાળો સસરો કહીને ભાંડે, ગાળો દે નરવી.	બ૦
ખરા કામે રાખે રોકી, આંખો નીરે બરવી.	બ૦
લઢી લખીને લમણાં દુઃખે, માથે મુઠો બરવી.	બ૦
વીના કામે વીત્તા સ્વાર્થે, ખેસાડતો ગરવી.	બ૦
ખર કહેતા પડે ખોટું, શરીર શી રીતે તરવી.	બ૦
સારો ઉઘમ એવા બીજો, વહેપારી દુકાનો કરવી.	બ૦
ટુંકારાથી તન બળે છે, બળા આ હોજરી બરવી.	બ૦
પોતે મોટા મુખમાં મહાલે, બીજા પર કુરતા કરવી.	બ૦
સ્વતંત્ર મુકયા હરીએ હમને, પરતંત્રતા કરવી.	બ૦
વહોરા લોકો વહેપારી છે, સાંજુને દીવાસળી કરવી.	બ૦
કાચ લોહુ ને કરીઆણુ, તુચ્છ નોકરી મળવી.	બ૦
ચોર ચોર ને મને કપકો, માંથા વટી હળવી.	બ૦
મુલામ તો સરકારે કાઢ્યા, મુલામગીરી કરવી.	બ૦
બીજો મારગ મુજે નહિ કંઈ, તેથી દુષ્ટ નોકરી કરવી.	બ૦
શેઠીયા જો મને સારા, તો તો બધી જાણી હળવી.	બ૦

સારા શેઠો હરામી નોકર.

(રાગ—ઉપરનો.)

હરામી નોકરો બાળી, નાંખું હું જીંદગી બાળી.	૬૦
ચોરીમાં ચોમરદમ પુરા, છુપાતા મુજને બાળી.	૬૦
દમલખાનને જુદા બોલા, અંતરે દાનતો ઠાળી.	૬૦
પ્રપંચી તો પુરેપુરા હાથોહાથ આપતા તાળી.	૬૦
એક બદલી ખીન્ને રાખુ, તોએ મેં શાન્તિ ના વાળી.	૬૦
મહાર ખાઈને ખોદે મહાર જોડે હું તે નીહાળી.	૬૦
હલાલ કરવું આધું મુકી હરખતો હરામનું બાળી.	૬૦

નવા સુધારાની નરનારી.

રાગ—સવૈયા એકત્રીસા બત્રીસા.

દેખાદેખી શીખ્યા જોડું, સારી ટેવો કાઢીને,	
આપાને કહે ઢેમ કુલ થુ ગાળોંદે છે માડીને;	
વ્યસન અંદર બાન નહીને, આંખો તો રહે છે રાતી,	
ગાડરીયા પ્રવાહની પેઠે, કેમ જુડો મુજગતી.	૧
આજાય મધ રૂદ્રાક્ષો મુકી, ગાયત્રી મંગાને તીર,	
પુત્રી સાટે પીતા પરજો, જોનને સાટેપ રજો તીર;	
ચાંમ બમડે ચંદન ચરચે, જાતી કેવી પંકાતી.	મા. ૨
નહાવાથી તો ટાઢ વહાય છે, જનોઈ જેમ રંસીનો દોર,	
સારો મેવો ખાવો મુકી, હાથે ખાવા ખાટાં ખોર;	
હરમ ચસકો બાળે પડીયો, બધ બખરે દીવાતી.	મા. ૩

- પાછળ શીખા બદલે આગળ, વાંકાં તો લટીયાં લખડે,
તેલ અતરથી પાંચી પાડે ખીજ તો હોને બખડે;
બેરીનો પણ ટેસ વધ્યો છે નહીં ચરખી દીલમાં માતી. ગા. ૪
- કેમ અલી હું કેવી દેખાઉં, મનમાં એવી મગરખી,
નવા ફેસમાં નીતનીત ફરતી, કેવી કળીજીગની ખુશી;
ઝીણું લુગડે ઝાઝુ દીલને, ઊધાડી રહે છે છાતી. ગા. ૫
- બળે હુતો મડમ બની જઈ, નહીં ગુજરાતીની બેટી,
બળી ગાંસડી બહુ લુગડાંની. રાખે ટંક ડબો પેટી;
આઠ ખીસકુટને મજામાં એતો, ઉધાડે હોગે પાતી. ગા. ૬
- કુણી સુધીની ગમ કંચળા, ખમા સુધીની થઇ ચોળી,
નાણાવાળી અને મરીબતી, બેગી થઇ સઘળા ટોળી;
અલી બેન હુંએ પણ આવું, લાવવાને ઝાઝુ ચઢાતી. ગા. ૭
- ધરમાં ખાવાનું છે કે નહીં, તેની પણ કંઈ નહીં બીતી,
નવા ફેસને નવા નમુના, મારે નહીં પાતી પીતી;
ધરડા માત પીતાને આ દેખીને તો ચીંતા થાતી. ગા. ૮
- દીકરીનાં પણ નાણાં લેવાં, તેવું નરનારી ચઢાતાં,
બહુ સુધરીને આવું શીખ્યાં, પાછળથી બહુ પરતાતાં;
ચીરડા જેવું ધન દીકરીનું, ધન લેનારાની જાતી. ગા. ૯
- લાજમલાએ આઘો મુક્યો, અરધે માંધે આવીને,
કુધારાનો શેખજ લાગ્યો, જુના રીવાજો હોડીને;
સાચીનો સુધારો દેખી, સાચુ પરમા અકળાતી. ગા. ૧૦
- શેર ભાતને શેર રોટલી, સાત જણાં ખાને રહેતાં,
આઠ પીધાથી જીખ મરી મધ, લાજ આરે છે બહુ કહેતાં;
પણ ક્યા કીદ ડાઠરોની, હોસે પીતાને પાતી. ગા. ૧૧

જરી ચાલતાં ચરણુ દુખે છે, એવી આવી છે નમળાઇ,
 ધી સાકરને દુધ વીના તો, દીલની લાલ્લી મધળી ગઇ;
 શોટ સાધકથી ચસમાં આવ્યાં, આંખોની ઠીકી જાતી. ગા. ૧૨
 અરે મધુએ હાથે કરીને, ગુર્જરનું કાઠો નખોડ,
 લનદુરસ્તી સારી રહેવા, માટે કરીને સારી શોધ;
 મોઢે મીઠું બોલો છો પણ મનમાં છે મોટી કાતી. ગા. ૧૩

કન્નેડા વીરો.

—*—

(મોટી નારીના ધણીનો વીલાપ.) બનખરો છંદ.

તુંતો સાંબળ મીત્રજ મહારા, મારા છુટી પડ્યા જનમોરા;
 નાનપણમાં પરણાવ્યો તાતે, ના જાણું પરણ્યાની વાતેર;
 માથે મેઢ્યા બહુ મણના ભારા. મારા છુટી.
 મન વર્ષ થયાં છે બાર, નારીની ઉમ્મર અઢારે;
 બળ્યા બળ્યા હીંદુના ધારા. મારા છુટી.
 મારી નારીનો ભમકો બાળી, ચાપ લોકોની દાનત કાળીરે;
 નાંખે કાંકરા રસ્તે જનારા. મારા છુટી.
 બાઈ અંધો ખુબ હસે છે, મને નાનો નાનો સહ કહેછેર;
 મોત ખોળો જમત કરનારા. મારા છુટી.
 સારાં સારાં ઔષધો હું ખાજી, જાણે એનાથી જીવો દેખાઉર;
 પણ નથી આવતા વારા. મારા છુટી.
 મારા બહુતરમાં ખુલ્લ નાંખી, મધપુડે બાઝી જેમ માખીરે;
 આવા લેખ વીધારા તારા. મારા છુટી.
 ચંદ્ર જોખનવંતી નારી, બાળ દશા દીસે છે મારીરે;
 આના કરતાં સારા કુંવારા. મારા છુટી.
 બાઈ ભૂગોળવિદ્યા વાંચે, બાઈ ચૂલામાં અગ્નિ લાંચેર;
 કર્મ દુરયું બાઈ બહુતારા. મારા છુટી.

નાના ધણીની નારનો વિલાપ.

(ચાખખો).

જીવતર મધું મારું મગડીરે, હૈયે આવી આતો સઘડી;
 સ્વામી મારાને ધીમે બોલાવું, લેવાને મારી પાસ;
 એક વેંત નીચો મારાથી એતો, શું કર્યું અવિનાશરે.—જીવતર.
 બાળપણમાં નતો સ્વામી, પરમાવ્યો મુજ સાથ;
 સ્વામી નાનોત મેરી મેરી, મીઠાવી દીધો હાથરે.—જીવતર.
 સઘણી સાહેલી સ્વામીની સાથે, ઉડાવે લીલા લહેર;
 મારો ધણી તો સંસારી નીતની, જાણે નહિ કંઈ પેરરે.—જીવતર.
 બીજા માણસો કરે કશારા, કાંકરા નાંખતા જાયરે;
 સંસારી સુખ મેં દાહું નથી, મારા પેટમાં લાગે લહાયરે.—જીવતર.
 ધણી મારાને ધણો સમજાવું, પણ એ નાનું બાળ;
 સાચવી રહીને શીખામણ દઈ તો, ઉલટી દેહે માળરે.—જીવતર.
 નાના ધણીને જોઈતે સૌ લોક હરતાં રહે દીન રાત;
 સાહેલી મારી કરે છે દેકડી, જાણે કરે આપઘાત.—જીવતર.
 ચરમાઈને હુતો ભોંયમાં પેસું, છુમિ દેતી નથી માગ;
 કામ જોખનમાં વ્યાપિ રહ્યો છે, લાગે છે દીલમાં આગરે.—જીવતર.
 ગળથુથીમાં વિખ ના દાહું, એવાં વેરી માખાપ;
 ધર જોયું પણ વર ના જોયો, વાગી જગતમાં છાપરે.—જીવતર.
 હમી એડીના જોડા પહેરીને, જાણે હું જોયો થાજ;
 મારી આગળ તો રોડ ખતાવે, મનમાં બળી બળી જાણી.—જીવતર.

ઢાંગી જગતના બાવાઓ.

(મરસીયા છંદ).

બાઈ જોજો ઢાંગી જગના બાવા,	ઢાંગી જગતના બાવા;	
લેવા માંડયા સંસારના લહાવારે,		બાઈ૦
માતા પિતા જોણે દીધાં છોડી,	ઈશ્વર ભક્તિમાં મન દીધુરે;	
પણ તેમાં કસર રહી થોડીરે,		બાઈ૦
થયાં ભગવાં વસ્ત્ર પહેરી બાવા,	લીધો તંબુરો ભજન ગાવા;	
લાગ્યા રૂપેયા તનથી કમવારે,		બાઈ૦
થયા ભગવાં વસ્ત્રે બ્રહ્મચારી,	ઠાઠી લાગ્યા ગૃહસ્થ કેરીનારી;	
તેવા નરો રહ્યા કાંકાં મારીરે,		બાઈ૦
ચાર નારી બાવાને નવરાવેરે,	ત્રણ નારી બાવાને ખવરાવે;	
પાન સોપારી રસ પીવરાવેરે.		બાઈ૦
પગ ચંપી બાવાની કરે પ્રીતે,	નામ ભગવાનનું મુકયું ભીતે	
ખોટા કામો કરે ખીતે ખીતેરે.		બાઈ૦
જુઓ જુઓ કળિયુગના બાવા,	લોકો આપે છે સારું સારું;	
શીદ પૂજે છો ઢાંગી આવારે,		બાઈ૦
પોતે ડૂબી ખીજને ડૂબાડો,	આવી ખુબી ખીજને લગાડો	
શીદ સતી સ્ત્રીઓને બગાડોરે,		બાઈ૦
નારી નરની ન રાખે માઝા,	કરતી સ્વામીને ટુંકારા ઝાઝા;	
ખવરાવી રાખે બાવા તાજરે,		બાઈ૦
વીસ ચાલી વર્ષોની બધી નારી,	કોઈ સારીને કોઈ નહારી;	
હરનિશ સેવે જાય બ્રહ્મચારીરે,		બાઈ૦

આર્ય બંધુએને શીખામણ.

—*—

(હરી બજન થકી છોટા હોય તે સૌથી મોટા થાય છે-એ રાગ.)

દેશી મીત્રા સમજ રહો તો, સુખડાં હરનીશ થાશે;

નહીં સમજે તો ઢોંગી બાવા, સ્ત્રીઓ હરી લઈ જશે. દેશી.

સ્વામીની સેવા નીત્ય કરવી, શીખામણ તેની ઉર ધરવી;

એમ ના ચાલે નારી ગરવી, દેશી.

સ્વામી છે જે ધરના દેવા, માઆપે આપ્યા જે મેવા;

તેને તારે શું મુડી દેવા. દેશી.

સ્વામીની સાથે લડી બાઝી, બાવાને દેખી થતી રાજ;

હું પાએ નમું મારા બાવાજી. દેશી.

બસ હુંતો બજનમાં જીવનાં, સેવા કરવાને બાવાની;

નહી રાંધુ અને નથી બાવાની, દેશી.

મહારે તો થઈ છે કથા વેળા, બાવાં હોય તો ખાજે કેળાં;

નહિ તો સાંજે થઈશું ભેળાં. દેશી.

આવી લત લાગી બાવાની, તારી પુછે ખજર નહિ બાવાની;

નારી એ નીશ્રિ જીવાની. દેશી.

બાવાની થઈ એતો બાવી, ધરમાંથી ધન ચોરી લાવી;

દેશી બંધુની દશા આવી. દેશી.

માઆપે આપ્યા જે સ્વામી, તેને લાગે તું નકામી;

લલડી થાએ તેના આમી. દેશી.

બાવાની દેખીને દાઢી, લલચાઈ ગઈ મોટી લાડી;

બાવો કહે છે માડી માડી. દેશી.

દોહરો.

બાવાની બાવી થઇ, મુઠી નીજ બરથારે;
નાણું પણુ ભેતી ગઇ, હોડયાં ધરને બાર.

રાડેલી ઢાંગી ભક્તાણિ.

જુઓ જુઓ ભક્તાણી જપેમાજારે, જપે માજારે; એના ચાજારે. જુ.
હાથે માગા, રે આંખે ઇસારા કરે, ચીતે ઇશ્વરના ઉજાજારે. જુ.
જગમાં રંડાઇને, મનથી મંડાઇને, અતરે હોલ્યા, નિમાજા. જુ.
બેડી સપાટ પગે, પાટલી ભોંય લગે, પોલકાં શોભે રૂપાજારે. જુ.
આંખે તો સુરમાઆંજે, સાયુથી મુખ માંજે, જુઓ જુઓ ભક્તિવાજારે. જુ.
ગંભાએ નાહી ઘોષ, ખસો અડશો ન કોષ, રસ્તે રખડતા યાર બાલ્યારે. જુ.
સાને સમજની, એવી એ ડાહી, મંગાએ નાહી ઘોષ બાજારે. જુ.
રાંધીશું રાતે ખાઇશું ખાંતે, અસારે ઘેર જાઓ ચાલ્યારે. જુ.
ઘેર આવીને બેઠી, તરત સેવામાં પેઠી, દેવ નવરાત્રી લીધી માજારે. જુ.
આવ પાડોશી બાળ, મોઢેથી દેતી ગાળ, કેમ અડચું મનેસાજારે. જુ.
કરેલી માળા જાશે, ફરીથી નાતું થાશે, મરજો જણુનારી તમ બાજારે. જુ.
ફરીથી નાહીને, માજાને લઇને, મનમાં ગમેલા રૂપાજારે. જુ.
આંખેને કાને ટીલાં, ગોપીચંદનના ખીલ્યાં, ભેંસ બડકે તેવાં બાલ્યારે. જુ.
કાજ એરીને ચાલી, હાથે કાથળી ઝાલી, દરશને ચાલ્યાં રૂપાજારે. જુ.
આવાં દરશનમાં બળે, પ્રભુ ક્યાંથી તો મળે, મનડાં છે જેના કાજારે. જુ.
જમી પરવારી, નવરી થઇ નારી, જઈને જોગીને નિહાલ્યારે. જુ.
આજ જમાડી કરી, વાયુ ઉરાડે ફરી, પગ ચાંપતાં કરે ચાજારે. જુ.
બાવાએ ચાગા બાળી, દાંતન કીધી કાળી, મત મબરાજો બાજારે. જુ.
બાવાને લીધા નહાવા, પહેલું આપીને ખાવા, કર્મ કરે છે જુઓ કાજારે. જુ.

માંજ પડી છે ખરી, માછી લાંથી તો ફરી, વડાણાંના વાવદા સંબાળ્યારે જુ.
પરમેશ્વર બજવા મુકી, મનુષ્યા જનમે તું ચુકી, ધીક છે વાવદાનાગારે જુ.
પૂર્વના પાપે રંડા આ જનમે આવાં મંડ્યા, લક્ષ્યોનાશી જન્મ માળ્યારે જુ.
આરી મળતે મુતરની, મનુષ્ય જમના દરની, ચુકવે, દીન દયાળારે જુએ.

કન્યા વિક્રયનો કેર.

ધરણાં હું નહી માગુ ન માગુ સાડી સાટનની,
ન જોઈએ શાલ રેસમની ન જોઈએ કાંક ફેશનની;
વીંટી નવ માગુ હીરાની ન માગુ નંગ મોતીનાં,
પ્રીતિથી જોટલુ માગુ પીતા તૃણ્યા વિસારોને.
માના પીતા દયા લાવો ખુદા વરને ન પરણાવો,
અમોને સુખી થાવોદો હમારો બવ બગાડો ના;
પ્રભુએ જોટલુ આપ્યું તેથી સંતોષ માની લ્યો,
ખુદા વરને વરાવીને નીશાસો માથે લેતા ના.
હવે હવે કીડા પડશે પાતા પુત્રી રીખાવો ના,
બનીને મરત મનોના છકેલા છાકી જાઓ ના.
અમારે બવ બગાડો તો નરકનો માર્ગ છે ખુદકો;
અમારો બવ સુધારો તો સ્વર્ગનો માર્ગ છે ખુદલો,
હવે તમ છાંટગી યોડી મુકી દો પેટના દહાણ,
વિચારી લ્યો વિચારી લ્યો અરે કન્યાવીક્રય વાળા.

સર્વને સલુણો સદ્બોધ.

નામ—ગુણ.

કુડા સંસાર માયાના ધરો મનહુ સદા ઠરતુ,

પછી વર્તો વિચારીને સત્યને એજ છે ગમતુ;
 વચનથી જુઠ ના વદવુ કલ્પમથી કુડ ના ગમતુ,
 તીમીરને દુરથી કરવુ સત્યને એજ છે ગમતુ.
 બલી બાતે બલી શક્તી ધરી કાર્યો કરો સારાં,
 નહારા કર્મ ના કરવા સત્યને એજ છે ગમતુ;
 ન કોપો કોપમા પરને ન લોભો જીવ લોભાવું,
 ન માયા મનમાં આણો સત્યને એજ છે ગમતુ.
 ફરો તમે તીમીરના તીરે ધરો સદ્ સાનને ધારે,
 ન બાંધો પાપની ગ્રંથી સત્યને એજ છે ગમતુ;
 ન લડવું લોકમાં બાથે ન પડવું પાસમાં હાથે,
 બગાડો હિત નહી કોનું સત્યને એજ છે ગમતુ.
 બલા ભોળા થઇ જુલો બલુ ભાળો નાચાત્મનું,
 લુલાવે ભોળવી મતી સત્યને એજ છે ગમતુ,
 સુણો સૌ સાનમાં શાણુ સુધારો આપને ધારો.
 સુવરશે સંતતિ સારી સત્યને એજ છે ગમતુ,
 ફરે ફાંફા ન મારીને ફરો ફેફટ બીચારોમાં;
 ખરૂં સુખ મોક્ષતું લવા સત્યને એજ છે ગમતુ,
 ન જાણે જ્ઞાનમાં જાણી હૃદયમાં અધ્યાત્મ વાણી,
 ન દગવા મુગ્ધ જે પ્રાણી સત્યને એજ છે ગમતુ.
 વધ્યા છે ઢોંગ દુનીયામાં કપટ માયા પ્રપંચોના,
 કુમાર્ગને તજી જવું સત્યને એજ છે ગમતુ;
 પડ્યો જો એક ખાગમાં ન પડવુ અન્યના વાસે,
 હરો પરવાહ ગાડરનો સત્યને એજ છે ગમતુ.

પ્રખ્યાત પીનલકોડ.

(ભુજંગી હંદ)

પ્રભુ તમને શું પુછશે !

તમે કેટલા બંધાઓ બનાવ્યા ? તમે કેટલા દામ માંડે બનાવ્યા ?
ચલાવી તમે કેટલી લાં દુકાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો.
તમે કેટલી રોજ ચીરોટ પુંડી ? તમે કેટલી વાપરી ચ્દાય ભુદી ?
તમે ચાવતા કેટલા રોજ પાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
કંઈ જાતના પહેરતા છુટ જોડા ? ધરે રાખતા કેટલા ગાય ઘોડા ?
હતા કેટલા ગાડીને ગાડીવાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
તમે કેટલી ભાષ ભાષા બણ્યા છે ? ખી.એ.એમ.એ.એમ.ડી. શું થયા છે ?
થયા જે.પી.છો,ચાંદસી.આઈ છનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
કંઈ જાતનાં બાળતા ઘેર લેખો ? કંઈ જાતની વાપરી ખેસ્ટ કેપો ?
ખીન્ને કેશ કેમે હતો પહેરવાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
તમે કેટલા વસ્ત્ર ભેગા કર્યા છે ? કંઈ જાતના અતરો વાપર્યા છે ?
તમે વાપર્યા પાન ગુલાબદાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
તમે કેટલા નાટકો ખેલ જોયા ? તમે સર્તમાં કેટલા દામ ખોયા ?
લીધો દહાવ શું સર્તમાં જીતવાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
ઉનાળે હવા સાડું કપે દામ જાતા ? તમે રેલ્વેમાં કયો વર્ગ લેતા ?
કરી કેટલી મીઝખાની જીવવાનો ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
મુલાકાત લીધી તમે હોટલોની ? ભાગી ગરદનો કેટલી ખોટલોની ?
લવેન્ડર અને સેન્ટની શીશીઓની ? પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો ?
તમે કેટલી પ્રભુની બકિત કીધી ? ગરીબો તણી શી આશીસ લીધી ?
તમે કીધા કેટલાં પુન્ય કામા ? પ્રભુ તે તમોને જરૂર પુછવાનો.
કંઈ જાતના પહેરતા આંખે ચસમા ? ચતા લીન ગુણક તથા ખુબ રસમાં
જગત બાજુ દેખી થમે તું દીવાનો, પ્રભુ તે તમોને નથી પુછવાનો.

કારમો કળીયુગ.

રાખ—કાશી.

કળીયુગ આવ્યોરે, ભોળાજનો ભરમાયા;
બહુ બહુ પરતાઈરે, શાણા નરો શરમાયા; કળીયુગ. ૮૬.
બાર વરસની બાળકીને, થયું ગર્ભનું માન;
પોતે બાળકી મટી નહીંને, એને થયું સતાન;
જાન ગયાં જુલોરે, તેવા નરો ધણા ડાહ્ય; કળીયુગ. ૧
બારે થકને રાખી બામડી, કહેતો મૈયા મૈયા;
તેની સાથે બહેવાર માડ્યો, થયાં ઝાકસં છંયા;
અહીંયા કર્યું કાળુરે, વ્યભિચારી ગણાય; કળીયુગ. ૨
એકલી મુકે અનર્થ થશે, કળી કરારજો કેર;
સોળ વર્ષની સુંદરી, નર રમે નામો શેર;
લ્હર તેને કેવીરે, શ્રીમતે ત્યાં પરખાયા; કળીયુગ. ૩
વૃદ્ધ પણે મીઠાગ માંધ્યું, સ્ત્રીની ઉમ્મર છે બાળ;
પણ શી વલે તેની થાશે, તેનો કર્મ ન વિચાર;
કેમ રહેશે બાળારે, જોમત્ત જોને આપ; કળીયુગ.

મળવાના ઠેકાણા.

બુકસે-૨ ભેગી તલ લલ્લુબધ પકાર.

જોખો:—જોડીદાસ ઉમીવાસંકર, - લી જડી.

જમે તેવા જેરી સાપનાં કડેલા હંસને 'પાનરે' નામની
જુમનો તાર ઉપરના શિરનામેં કરવાથી વિના વ્યાપતું નથી,
રૂબરૂમાં જોડીદાસ આવી મળવાથી તત્કાળ આરામ થાય છે.

